

Warszawa, dnia 24 listopada 2021 r.

PREZES

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

dr Karol Nawrocki

BUWIII-071-1(3)/21

KANCELARIA SENATU

03980200537534
RPW/26820/2021 P. zał.
2021-12-02 rej. Kamela Iwona

Pan
prof. Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w nawiązaniu do przekazanego oświadczenia senatora Jana Marii Jackowskiego, złożonego podczas 31. posiedzenia Senatu RP w dniu 8 października 2021 r., poniżej przedstawiam stanowisko Instytutu Pamięci Narodowej – KŚZpNP.

Wykonywanie przez IPN zadań w obszarze upamiętniania miejsc, wydarzeń i postaci w dziejach walk i męczeństwa Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., nieodłącznie wiąże się z dbaniem o rzetelność historyczną napisów utrwalanych na pomnikach czy grobach wojennych. W ramach opiniowania wniosków na podstawie art. 53l oraz art. 53j ust. 1 pkt 5 Ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2021 r. poz. 177), związanych z nowymi miejscami pamięci czy remontami już istniejących, w sposób konsekwentny zalecamy precyzyjne definiowanie sprawcy danej zbrodni. Podobnie w przypadku upamiętnień remontowanych bądź wznoszonych w ramach zadań własnych IPN, sprawcy zbrodni w inskrypcji definiowani są w sposób jasny, bezpośredni i nie budzący wątpliwości.

Ewentualne usankcjonowanie zmian na trwałych znakach upamiętniających z okresu II wojny światowej poprzez usuwanie nieprecyzyjnych nazw sprawców w formie "hitlerowcy" czy „naziści”, wymagałoby dokonania przede wszystkim analizy zjawiska w skali całego kraju i wówczas byłoby możliwe rozważenie jego zasadności. Wynika to stąd, iż ta niejasna nomenklatura jest przede wszystkim związana z działalnością memoratywną realizowaną w okresie PRL. Jednakże od zmian ustrojowych minęło już przeszło 30 lat i w tym czasie duża część upamiętnień z okresu II wojny światowej była remontowana, przebudowywana, a co za tym idzie mogły na nich następować korekty napisów. Brak ustawowego obowiązku prowadzenia przez IPN rejestru miejsc pamięci walk i męczeństwa w okresie 1917-1990, uniemożliwia nam przedstawienia możliwych danych liczbowych związanych z wprowadzonymi korektami napisów w zakresie jasnego wskazania sprawców.

Nie można również abstrahować od różnorodności istniejących miejsc pamięci z okresu II wojny światowej i ich odmiennego statusu prawnego. Najprostsza linia podziału przebiega pomiędzy miejscami pamięci walk i męczeństwa związanymi z pochówkami wojennymi, których status reguluje Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach

1/2

#MojaNIEPODLEGŁA.

wojennych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2337) znajdujących się pod opieką właściwych terytorialnie wojewodów, a pozostałymi upamiętnieniami (pomnikami, tablicami, obeliskami itp.). W tym drugim wypadku własność miejsca pamięci i podejmowanie wobec niego działań, należy do właściciela nieruchomości (samorząd, Skarb Państwa, spółdzielnia, osoby prywatne). Tym samym niezbędne wydaje się przeanalizowanie skutków prawnych ewentualnego ustawowego usankcjonowania zmian. Wprowadzenie bowiem do systemu prawnego przepisów wskazujących wprost jedynie dopuszczalne określenia na miejscach pamięci poświęconych ofiarom II wojny światowej, może stanowić ograniczenie art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.* Oznacza to, że ograniczenie swobody konstruowania napisów na tablicach upamiętniających ofiary wojny będzie możliwe, gdy jest to niezbędne do osiągnięcia jednego z ww. celów i to w stopniu najmniej uciążliwym dla obywatela.

Z powyższą analizą skutków prawnych nieodłącznie wiąże się także określenie skutków finansowych wejścia w życie nowych przepisów i to zarówno w aspekcie przyszłościowym jak i przeszłościowym, ponieważ już na tym etapie należy rozważyć kwestie związane z dostosowaniem napisów, które zostały zamieszczone na różnych formach upamiętnień przed wejściem w życie nowych rozwiązań.

Mając na uwadze dotychczasowe rozważania, należy podkreślić, że usankcjonowanie napisów na tablicach upamiętniających ofiary II wojny światowej poprzez stosowanie ujednoliconego zapisu sprawców danej zbrodni, wymaga głębokiej analizy prawnej. W przypadku podjęcia decyzji o interwencji legislacyjnej w analizowanym obszarze, należy znaleźć odpowiednie miejsce do tego w systemie prawa, a być może podjąć decyzję o wydaniu nowego aktu normatywnego.

2 poniedziałek,
Krzysztof H. - C